

Zvyšování informovanosti seniorů v sociálních tématech 2025

Finanční gramotnost je schopnost rozumět financím a efektivně s nimi hospodařit. Zahrnuje znalosti, dovednosti a postoje, které umožňují zodpovědně rozhodovat o penězích, včetně správy rozpočtu, spoření, používání úvěrových produktů, investování a ochrany před riziky. Jejím cílem je dosáhnout finanční prosperity a zajistit si stabilitu v současné společnosti.

Finanční gramotnost je:

Finanční hospodaření

Schopnost efektivně spravovat příjmy a výdaje, vytvářet osobní rozpočet a budovat finanční rezervy pro případ nečekaných událostí, jako je ztráta zaměstnání nebo nemoc.

Finanční produkty

Porozumění základním finančním produktům, jako jsou bankovní účty, úvěry, pojištění, daně a investice, a jejich racionální využívání.

Správa dluhů

Schopnost řešit dluhy a předcházet předlužení.

Finanční ochrana

Znalost, jak chránit své finance před podvody a kybernetickými hrozbami.

Zodpovědné rozhodování

Schopnost posuzovat rizika a výnosy finančních produktů, rozumět úročení a ovlivnit své finanční rozhodování bez impulzivity a nadměrného rizika.

Vycházíme z předpokladu toho, že o svých finančních záležitostech rozhodujeme sami a jsme srozuměni s tím, že jsme za svá rozhodnutí plně odpovědní.

Jak na efektivní řízení financí?

1. Rozpočet

Pokud chceme postupovat pro nás dobrým směrem, je užitečné sledovat naše příjmy a výdaje. Ke kladnému výstupu potřebujeme takový výsledek, aby naše příjmy byly vyšší než výdaje.

K tomu jednáme s péčí řádného hospodáře. Takový přístup vyžaduje pořádek, pečlivost a péči.

Praktické období ke sledování našeho hospodaření je 1 měsíc.

Vedle toho je dobré si plánovat finance i pro následující období – týdne, měsíce i roku (i na delší období).

Rozpočet je rozpis financí, které se týkají určité osoby, nebo skupiny osob a které plynou dovnitř (příjmy) a ven (výdaje) během určité doby. Poté provedeme jejich vyhodnocení.

Může být buď osobní (rozpis týkající se určité osoby), nebo rodinný (rozpis týkající se celé domácnosti).

Domácnost tvoří osoby, které žijí v jednom bytě a společně hospodaří.

Rozpočet slouží k přehledu o příjmech a výdajích za dané období. Po jeho sestavení a podle výsledků můžeme naše potřeby i přehodnotit a aktuálně upravovat. Konečný výsledek dodržujeme.

Rozpočet je dobré pravidelně kontrolovat a upravovat. I když nám vyjde kladná či skoro stejná bilance, přehodnocujeme průběžně příjmy a výdaje tak, abychom si mohli vytvořit co největší finanční rezervu. Jedině tak bude rozpočet správně fungovat.

Zpravidla se doporučuje přehodnocení rozpočtu vždy po uplynutí posledních 6 měsíců.

Jak sestavit rozpočet?

- a) vytvoříme seznam skutečných příjmů a výdajů,
- b) příjmy a výdaje porovnáme,
- c) příjmy a výdaje vyhodnotíme a poté eventuálně upravíme,
- d) sestavíme rozpočet, který budeme dodržovat a pravidelně aktualizovat.

Příjmy

- jsou peníze, nebo naturálie (odměna zaměstnanci, která není vyplacena v penězích, ale je uhrazena jinou formou – poskytnutím výrobku či služeb), které obdržíme za určité období, obvykle za měsíc:

pravidelné - mzda ze zaměstnání, výděly z brigád, důchody (starobní, invalidní, vdovský, sirotčí), příjmy z pronájmu nemovitostí, nebo příjmy z podnikání, příjmy ze spoření.

Slouží k hrazení běžných a pravidelných výdajů. Také z nich vytváříme úspory, které jsou finanční rezerva do budoucna.

nepravidelné - mimořádná odměna od zaměstnavatele, výnosy z cenných papírů, dědictví, výhra v loterii či soutěži, výpomoc rodiny či přátel. Především jsou pro jednorázové navýšení vytvářených úspor, a to s ohledem na řadu náhlých či nečekaných událostí v životě (ztráta zaměstnání, dlouhodobá pracovní neschopnost z důvodu nemoci či úrazu, platební neschopnost zaměstnavatele). Jejich výše kolísá a ne vždy s nimi můžeme počítat.

Při vytváření rozpočtu zadáváme vždy čistou výši příjmu (tedy po jeho zdanění a dalších odvodech státu). Pouze tak bude rozpočet reálný a bude fungovat.

Výdaje

- jsou peníze, které vydáváme za určité období, nejčastěji měsíc. Dělíme je podle účelu, např. na bydlení, energie, nákupy potravin, dopravu, léky, koníčky aj.:

nutné - nájem, splátky (úvěrů, půjček, leasingu apod.), platby za elektřinu, plyn, topení a vodu, výdaje na potraviny, drogerii, léky, oblečení a dopravu, Jsou to výdaje, které musíme zaplatit pro zajištění základních či nezbytných potřeb.

zbytné - cigarety, koníčky, sport a zábava, dárky, dovolená atd. Jsou to výdaje, které v konkrétním případě nejsou nutné a za určitých okolností se jich můžeme vzdát či je alespoň omezit.

Dále výdaje dělíme na:

průběžné - měly by být hrazeny z pravidelných příjmů.

mimořádné - měly by být hrazeny hlavně z finanční rezervy, tj. z vlastních úspor.

Vytvoření seznamu příjmů a výdajů

Zapisujeme si všechny příjmy a výdaje po dobu alespoň několika měsíců.

Pomohou nám k tomu aplikace, tabulky nebo finanční deník.

Seznam vedeme ručně či na počítači.

Vytvoříme 2 sloupce: 1. pro příjmy a 2. pro výdaje.

Shromáždíme doklady – výplatní pásky od zaměstnavatele, vyplacené příjmy z podnikání, výpisy bankovního účtu, dále uhrazené prodejní doklady, složenky, faktury apod.

Nezapomeneme na položky, které hradíme na delší období a které máme stanoveny, či jsou pro nás výhodné-roční předplatné MHD, roční povinné ručení na automobil, pojištění a daně za nemovitost atd. Částky podělíme tak, abychom získali částku za 1 měsíc.

Po sestavení přehledu skutečných příjmů a výdajů každý sloupec sečteme a výsledky navzájem porovnáme. Tak zjistíme, jaká je výsledná bilance – záporná, vyrovnaná či kladná.

Pokud jsou výdaje vyšší než příjmy (záporná bilance), je třeba na tuto skutečnost neprodleně reagovat, neboť dochází ke vzniku dluhů – jestliže to nebudeme řešit, dluh se bude navyšovat.

Musíme provést opatření:

- snížíme výdaje,
- navýšíme příjmy,
- snížíme výdaje i navýšíme příjmy - ideální postup

Snížení výdajů

Snížení některých výdajů, na rozdíl od zvýšení příjmů, lze dosáhnout zpravidla v krátké době.

Nutné výdaje potřebujeme hradit každý měsíc.

Omezit, snížit, či vyloučit můžeme jen zbytné výdaje – (např. tabákové výrobky, luxusní zboží) nebo služby (např. stravování v restauracích, návštěvy kina, dovolené v zahraničí), popř. nalezneme jejich levnější variantu či nějakou méně nákladnou alternativu, která se obvykle vždy nabízí.

Ke snížení výdajů také přehodnotíme a zkontrolujeme již uzavřené či připravované finanční produkty a smlouvy o nich. Jedná se např. o uzavřená pojištění, životní či investiční spoření. V případě existence více půjček či úvěrů lze zvážit např. možnost jejich sloučení do jedné (tzv. konsolidace), kdy výhodou může být jedna a souhrnně nižší splátka, nižší celkové poplatky či výhodnější úročení. Je třeba počítat s tím, že finanční ústavy neposkytují konsolidace zpravidla starobním důchodcům.

Pokud je rozdíl mezi příjmy a výdaji velmi výrazný, učiníme rozhodnutí zásadnější povahy, např. o změně velikosti bytu za účelem snížení nájmu, nebo o výměně automobilu či vůbec přehodnocení nutnosti jeho potřeby za účelem odstranění nákladů na pohonné hmoty a jeho provoz.

Navýšení příjmů

Příjem lze navýšit využitím možností ve stávajícím zaměstnání či výkonu povolání, např. snahou získat významnější či odpovědnější pracovní pozici. Příjem lze navýšit druhým či dalším (např. částečným) pracovním úvazkem, nebo brigádami. Dále stojí za úvahu změna zaměstnavatele nabízejícího lépe placenou práci či práci s lepšími možnostmi ohodnocení či přivýdělku.

Zvýšení příjmů je většinou záležitost na delší dobu, ale s přihlédnutím ke svému možnostem a schopnostem je dobré se aktivně snažit o jeho dosažení. Příjem si dlouhodobě můžeme zvýšit získáním nové kvalifikace, dosažením vyššího vzdělání, jeho prohlubováním, rekvalifikací, absolvováním kurzů či školení nebo změnou oboru. Zvýšení znalostí a dovedností považujeme za dlouhodobou investici. Jedná se o rozvoj svojí osoby.

Také můžeme požádat v rámci žádosti o přiznání různých dávek státní sociální podpory či dávek ve

hmotné nouzi. Například na krytí nákladů na bydlení rodinám či jednotlivcům s nízkými příjmy poskytuje stát příspěvek na bydlení. V případě hmotné nouze lze požádat o příspěvek na živobytí, pomoc v hmotné nouzi, mimořádnou okamžitou pomoc či doplatek na bydlení. S účinností od 1. 10. 2025 byly všechny tyto uvedené dávky sloučeny do jednoho správního řízení – nově tak můžeme podat pouze 1 žádost.

Vedle toho je třeba důsledně uplatňovat a vymáhat nároky, které máme vůči třetím osobám. To je neuhrazené výživné, nevrácená poskytnutá půjčka, náhrada škody, neuhrazená faktura a další naše nezaplacené nároky.

Jestliže máme dlouhodobé zdravotní potíže, či potíže intenzivní a poúrazové, zvažujeme i podání žádosti o invalidní důchod. Invalidní důchody mají tři stupně – I., II. a III. - podle stupně pracovního omezení. I. stupeň představuje omezení do 30% pracovní aktivity, II. stupeň představuje omezení od 30% do 70% pracovní aktivity, III. stupeň představuje omezení nad 70% pracovní aktivity.

2. Optimalizace výdajů

Po vytvoření rozpočtu zrevidujte své výdaje a hledejte místa, kde můžete ušetřit.

Oblíbenou pomůckou je rozdělení příjmů podle pravidla 50/30/20:

- 50 % na nezbytné výdaje (nájem, jídlo, energie, doprava, splátky úvěrů),
- 30 % na volitelnou útratu/přání (koníčky, restaurace, oblečení, dovolená),
- 20 % na spoření a investice (finanční rezerva, dlouhodobé cíle).

Pravidelně kontrolujeme platby, smlouvy za energie, pojištění, telefonní tarify a další služby a také si zjišťujeme, zda můžeme získat výhodnější nabídky.

3. Tvorba finanční rezervy

Zajištění finanční stability je klíčové. Může se vytvořit:

- krátkodobá rezerva (železná) - měla by pokrýt nenadálé výdaje (oprava spotřebiče, zubař),
- dlouhodobá rezerva (finanční polštář) - experti doporučují mít uspořeno až šestinásobek měsíčních výdajů pro případ ztráty zaměstnání nebo dlouhodobé nemoci.

4. Plánování a investování

Myslíme na budoucnost a dlouhodobé cíle (např. bydlení, důchod, vzdělání). Stanovíme si cíle-určíme si, čeho chceme dosáhnout a v jakém časovém horizontu.

Pokud chceme investovat, své investice rozložíme (diverzifikace investic), abychom snížili riziko – např. namísto investování všeho do akcií rozložíme peníze mezi akcie, dluhopisy, nemovitosti a další komodity.

Myslíme i na finanční zajištění na stáří – proto si můžeme sjednat důchodové spoření.

5. Zodpovědné zadlužování

Především si řádně rozmyslíme, jestli nákup zboží, služeb, atd. opravdu potřebujeme.

Pokud si půjčujeme peníze, ujistíme se, že jsou půjčky výhodné a že je dokážeme splácet. Vyvarujeme se zbytečným a drahým spotřebitelským úvěrům. Půjčujeme si z ověřených a fungujících zdrojů.

Dodržováním výše uvedených zásad 1-5 můžeme efektivně řídit své finance a dosáhnout finančního klidu a bezpečí.

FINANČNÍ PRODUKTY

Každý den děláme nové finanční aktivity a rozhodnutí.

Nejčastěji uzavíráme kupní smlouvy – jedná se o veškerý nákup zboží v obchodech a další.

Když si potřebujeme půjčit peníze, uzavírá se smlouva o půjčce, nebo o úvěru.

Posouzení schopnosti žadatele daný úvěr splácet má povinnost poskytovatel úvěru a stejně tak i žadatel. Pokud tak neučiní poskytovatel úvěru a existují-li důvodné pochybnosti o schopnosti úvěrovaného úvěr splácet, je smlouva neplatná.

1. Kupní smlouva

Kupní smlouvou se prodávající zavazuje, že kupujícímu odevzdá věc, která je předmětem koupě, a umožní mu nabytí vlastnické právo k ní, a kupující se zavazuje, že věc převezme a zaplatí prodávajícímu kupní cenu.

Kupní smlouva a její právní úprava je zakotvena v NOZ (nový občanský zákoník, č. 89/2012 Sb.). V občanském zákoníku není stanovena obecně povinná forma smlouvy, vyjma prodeje nemovitosti, kdy je vyžadována písemná forma.

Může být uzavřena ústně i konkludentně. V případě neshod mezi stranami smlouvy může být problematické prokazování existence smlouvy (svědkové, záznamy).

Konkludentní jednání je takové jednání, které nesdělujeme slovy, ale jiným způsobem, ze kterého lze jednoznačně usoudit na náš úmysl nebo souhlas. V praxi to může být například kývnutí hlavou, podání ruky, ale i zaplacení nebo jiné viditelné jednání. Tento způsob jednání je v právu považován za platný projev vůle, pokud je dostatečně zřejmý a nevyvolává pochybnosti.

Výše kupní ceny záleží obecně na dohodě stran, cena není podstatnou náležitostí smlouvy. Pojmovým znakem koupě je jen úplatnost-povinnost zaplatit kupní cenu. Ta je ujednána dostatečně určitě, je-li ujednán alespoň způsob jejího určení.

Předmět koupě jsou:

- movité a nemovité předměty,
- ovladatelné přírodní síly (elektrická energie, voda, plyn),
- věci nehmotné – práva duševního vlastnictví,
- věc hromadná (sbírka známek),
- majetek jako takový,
- obchodní závod,
- zvíře (není věc),
- právní pozice smluvních stran.

Předmět koupě přechází na prodávajícího včetně všech součástí a příslušenství.

Předmětem koupě nemohou být osobnostní práva (čest, důstojnost), části lidského těla, součást věci (např. dům), oprávnění mající původ ve veřejném právu (např. živnostenské oprávnění).

Pokud je předmětem koupě věc, není přitom rozhodné, zda věc již fakticky existující, nebo věc, která má teprve v budoucnu vzniknout.

Prodávající kupujícímu odevzdá věc, jakož i doklady, které se k věci vztahují, a umožní kupujícímu nabýt vlastnického práva k věci v souladu se smlouvou.

Věcí je vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí.

Movité věci

- věci hmotné,
- věci nehmotné jsou věci bez hmotné podstaty (např. cenné papíry, obchodní podíl, práva duševního vlastnictví, pohledávky, ovladatelné přírodní síly).

Nemovité věci

Nemovitá věc je pozemek a stavba spojená se zemí pevným základem, kterou nelze bez porušení podstaty přemístit. Mezi nemovité věci patří například dům, chata, garáž, ale i pozemky jako orná půda, les nebo rybník. Všechny ostatní věci, které nespádají do této kategorie, jsou věci movité.

Co můžeme udělat ohledně uzavření kupní smlouvy?

- důkladně prověřit kupovanou nemovitost-ověřením všech údajů aktuálním výpisem z katastru nemovitostí (list vlastnictví = LV), tj. ověřit vlastnictví prodávajícího, veškeré údaje o nemovitosti včetně jejích případných právních vad (např. zástavní práva, věcná břemena) a řízení, týkajících se nemovitosti či prodávajícího,
- přenechat sepsání kupní smlouvy odborníkovi s ohledem na její poměrnou složitost a požadovanou formální přesnost (doporučuje se),
- vyhotovit smlouvu v písemné formě,
- počítat s tím, že k nabytí vlastnictví dojde až zápisem do veřejného seznamu (katastru nemovitostí), a to s účinky zpětně k datu podání návrhu (a že samotné řízení bude nějakou dobu trvat),
- pečlivě dohodnout a určit kupní cenu, pro to, kam bude kupní cena hrazena je dobré využít tzv. úschovu (notářská, advokátní, bankovní) a výplatu kupní ceny vázat až na provedení vkladu ve prospěch kupujícího.

Prodej zboží v obchodě

Na straně jedné jako prodávající vystupuje podnikatel a na straně druhé jako kupující naopak vystupuje osoba, která podnikatelem není, tedy nejčastěji spotřebitel.

Tato ustanovení se nepoužijí na smlouvy, které spolu uzavírají dva spotřebitelé nebo dva podnikatelé.

Zbožím může být dle situace jak věc movitá, tak nemovitá.

Koupi zboží uskutečňujeme v „kamenné“ provozovně (nebo jiných prostorách), ve které podnikatel věci prodává. Dále můžeme jednání učinit i mimo provozovnu - např. v pojízdné prodejně, na trhu, přes internet, na předváděcí akci apod.

Vlastnické právo na kupujícího přechází až převzetím kupované věci. Při samoobslužném prodeji pak nabývá kupující vlastnické právo k věci ovšem až zaplacením kupní ceny (do té doby může věc kdykoli jednoduše vrátit).

Práva z vadného plnění (vada věci)

Prodávající odevzdá kupujícímu předmět koupě v ujednaném množství, jakosti a provedení. Prodávající kupujícímu odpovídá za to, že věc při převzetí nemá vady.

Nejsou-li splněny požadované vlastnosti prodáváného zboží, je věc je vadná.

Za vadu se považuje i plnění jiné věci, i vady v dokladech nutných pro užívání věci.

Kupující je oprávněn vůči prodávajícímu uplatnit právo z vady (reklamace), a to v zákonné době 24 měsíců od převzetí.

V případě zjištění vady v záruční době, je dobré zboží reklamovat ihned po zjištění vady. Následné používání vadné věci by mohlo být důvodem k zamítnutí reklamace. Při reklamaci se prokazujeme ideálně účtenkou, ale lze i jinak, např. výpisem z účtu.

Reklamaci lze uplatnit v provozovně prodávajícího nebo u autorizovaného servisního střediska výrobce, které je uvedeno v záručním listu. O uplatnění reklamace doporučujeme si vždy nechat vystavit písemné potvrzení, které bude obsahovat datum reklamace, její obsah (výčet vad) a požadovaný způsob jejího vyřízení.

Reklamovat však nelze věc, která kvůli existenci určité vady byla cíleně prodána za nižší cenu, nebo se jedná jen o opotřebení způsobené obvyklým užíváním věci.

Je-li vadné plnění podstatným porušením smlouvy, má kupující právo na:

- odstranění vady dodáním nové věci bez vady nebo dodáním chybějící věci,
- odstranění vady opravou věci,
- přiměřenou slevu z kupní ceny,
- odstoupení od smlouvy.

Neodstraní-li prodávající vadu věci včas - nejpozději do 30 dnů ode dne uplatnění reklamace (nedohodnou-li se strany na lhůtě delší) nebo vadu věci odmítne odstranit, může kupující požadovat místo odstranění vady přiměřenou slevu z kupní ceny, nebo může od smlouvy odstoupit.

Do té doby může prodávající dodat to, co chybí, nebo odstranit právní vadu. Jiné vady může prodávající odstranit podle své volby opravou věci nebo dodáním nové věci.

V případě zamítnutí reklamace musí být zamítnutí řádně odůvodněno v reklamačním protokolu. V praxi jsou reklamace nejčastěji zamítány z důvodu poukázání na nevhodné užívání reklamované věci.

V případě nesouhlasu je možno např. nechat zpracovat znalecký posudek a podle jeho závěrů pak se domáhat případného přehodnocení stanoviska prodejce či se obrátit na soud. K posouzení právního stavu slouží také Česká obchodní inspekce.

Smlouvy uzavírané se spotřebitelem distančním způsobem

Jedná se o smlouvu, která byla uzavřena na dálku (distanci) – např. smlouva uzavřená prostřednictvím dopisu, telefonického hovoru a v poslední době primárně prostřednictvím internetu.

Tento způsob nákupu je sice pohodlný a relativně rychlý, ale na druhou stranu absence osobního kontaktu při uzavírání smlouvy znemožňuje většinou řádnou prohlídku zboží, jeho předvedení, možnost klást dotazy či požadovat jakákoli potřebná vysvětlení.

Fakticky se nemusí nic podepisovat a k uzavření smlouvy může dojít, aniž by si to dotyčný spotřebitel vždy zcela uvědomoval. To platí zejména v nevyžádaných případech, kde je spotřebitel kontaktován nějakým operátorem s nabídkou (zpravidla vždy prezentovanou jako mimořádně výhodnou). K tomu účelu vyškolení operátoři pak mohou různými dotazy přimět volaného k vyjádření souhlasu a považovat to za uzavření smlouvy. V praxi se toto vyskytuje dost často v souvislosti s nabídkou změny dodavatele elektřiny nebo zemního plynu (takové smlouvy jsou zpravidla i velmi nevýhodné). Doporučením v takových případech je, nevyžádané nabídky odmítnout a kontakt neprodleně ukončit.

Odstoupení od smlouvy lze učinit bez udání důvodu a bez jakékoli sankce. Nejlépe písemně-doporučeně či s dodejkou (prokazování zaslání odstoupení je v případě sporu na spotřebiteli).

Spotřebitel musí také po odstoupení do 14 dnů prodejci převzaté zboží vrátit.

Prodejce pak musí vrátit (do 14 dnů od odstoupení) veškeré peněžní prostředky, včetně nákladů na dodání zboží (např. poštovné), které na základě smlouvy obdržel.

Při podpisu kupní smlouvy, ať již v roli prodávajícího, či kupujícího, je třeba, stejně jako při podpisu jakéhokoli jiného závazného dokumentu věnovat celému jejímu obsahu náležitou pozornost. Vše je třeba důkladně přečíst a nikdy nic nepodepisovat ve stresu či pod tlakem.

Pokud by byla smlouva uzavřena v tísní za nápadně nevýhodných podmínek či jiným nevýhodným, či nátlakovým způsobem, je možnost se domáhat její neplatnosti. Skutečnosti oznámíme druhé smluvní straně-je dobré tak učinit písemně.

2. Smlouva o úvěru

Obecně je upravena zákonem č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník (dále také jako NOZ).

Smlouva o úvěru je právně závazným dokumentem, a proto je třeba ji před podpisem vždy důkladně pročíst (jako ostatně cokoli jiného, co podepisujeme).

Soudní praxe obecně netoleruje okolnost, že si některá strana smlouvy smlouvu nepřečetla.

Smlouva o úvěru podle NOZ musí obsahovat identifikaci smluvních stran – věřitele (úvěrující) a dlužníka (úvěrovaný), na obou stranách může být právnická i fyzická osoba. Dále určení celkové výše úvěru, způsob jeho poskytnutí, výši a způsob placení úroků a závazek dlužníka vrátit peníze a zaplatit úroky (bezúročné poskytnutí peněz nemůže být úvěrem). Dále by měla obsahovat podmínky a termíny splatnosti, což může zahrnovat splátkový kalendář, a případné další náležitosti jako poplatky, smluvní pokuty nebo zajištění úvěru, jako je zástava či ručení.

Smlouva o úvěru je smlouvou za účelem půjčení, tedy dočasného poskytnutí peněžních prostředků za úroky. K jejímu uzavření dochází již nabytím účinnosti přijetí nabídky a nikoli až skutečným poskytnutím peněžních prostředků. Úroky se však platí jen za dobu od poskytnutí peněz do jejich vrácení (není-li ve smlouvě dohodnuto jinak).

Celková výše úvěru

Částka úvěru musí být určena jak co do výše, tak co do měny.

Výše poskytnutých peněžních prostředků může být ve smlouvě určena pevnou částkou. V praxi se obvykle vyjadřuje jako úvěrový limit či úvěrový rámec (maximální výše poskytovaných prostředků).

Mezi sjednáním výše úvěru jako limitu a výše úvěru jako pevné částky však není žádný praktický rozdíl, protože úvěrující má v obou případech právo se rozhodnout v jaké výši bude úvěr čerpat.

Úroky a RPSN

Úrok je základní odměna pro poskytovatele půjčky za půjčení peněz, zatímco RPSN (roční procentní sazba nákladů) je mnohem přesnější ukazatel skutečných ročních nákladů na úvěr (zahrnuje úrok i všechny další poplatky, jako jsou poplatky za zpracování, vedení účtu nebo pojištění).

Proto je při porovnávání půjček důležitější sledovat RPSN, protože nízký úrok může maskovat další vysoké poplatky.

Úroky

Úroky jsou jenom přírůstky původního dluhu (jistiny), tedy příslušenstvím pohledávky.

Úroky se platí jen za peněžní prostředky, které byly skutečně čerpány, nikoliv za celý úvěrový limit, a to za dobu od čerpání peněžních prostředků úvěrovaným (tedy nikoliv od uzavření smlouvy) do vrácení půjčených peněžních prostředků.

Jestliže není doba, za kterou je úvěrovaný povinen platit úroky, smluvně upravena, úvěrovaný je povinen platit úroky do doby skutečného splacení úvěru. Úvěrovaný je samozřejmě povinen platit úroky i za celou dobu, ve které je v prodlení s jeho splácením.

Když strany nesjednají výši úroků, což se stává výjimečně, bude úvěrovaný povinen platit úroky stanovené na základě zákona – občanského zákoníku v platném znění, tedy tzv. obvyklé úroky. To jsou úroky ve výši požadované za úvěry, které poskytují banky v místě bydliště nebo sídla úvěrovaného v době uzavření smlouvy o úvěru.

Úroky se počítají z dlužné částky (jistiny) za použití úrokové sazby sjednané mezi stranami. Úroková sazba může být sjednána jako pevná (fixní) nebo pohyblivá (variabilní).

Není-li ve smlouvě výslovně sjednáno, jakého období se úroky týkají, platí, že ujednaná výše úroků se týká ročního období (per annum, resp. zkratkou p. a.).

Roční procentní sazba nákladů (RPSN)

Roční procentní sazba nákladů, zkráceně RPSN jsou celkové náklady spotřebitelského úvěru, které jsou vyjádřeny jako roční procento z celkové výše úvěru. Je povinným údajem smlouvy o spotřebitelském úvěru.

Podle hodnoty RPSN zjistíte, za jak draho si podle vybrané smlouvy kupujete peníze. Procentuální vyjádření ukazuje, jak velkou část úvěru spolu se všemi dalšími poplatky musí spotřebitel uhradit během jednoho roku.

RPSN zahrnuje veškeré náklady spojené s úvěrem – např. jednorázové poplatky za uzavření smlouvy, poplatky za správu či vedení úvěrového účtu, za převody peněžních prostředků nebo za sjednané pojištění schopnosti splácet.

K výpočtu RPSN lze používat webové kalkulátory (např. kalkulátor Finančního arbitra).

Lichva

Podle § 1796 nového občanského zákoníku (NOZ) je z titulu lichvy neplatná každá smlouva, při jejímž uzavření jedna strana zneužila-tísně, nezkušenosti, rozumové slabosti, rozrušení či lehkomyšlnosti druhé strany za účelem získání plnění, jehož hodnota by byla vzhledem ke vzájemnému plnění v hrubém nepoměru. Takové zneužití lze považovat za nemravné jednání.

Smysl ustanovení tak může postihnout nejen typické případy lichvy, ale i praktiky nepoctivých obchodníků, kteří se snaží přimět například seniory ke koupi zboží za nepřiměřené ceny – praktiky tzv. šmejdů.

Spotřebitelé se tak mohou domoci zrušení lichevní smlouvy z předváděcí akce nikoliv pouze po 14denní lhůtu pro odstoupení od smlouvy, ale také v obecné 3leté promlčecí lhůtě.

Lichevní jednání úvěrujícího může naplnit i znaky skutkové podstaty trestného činu lichvy - § 218, zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

3. Spotřebitelský úvěr

Je zvláštním typem úvěru – vedle obecných ustanovení v NOZ jsou pravidla o poskytování spotřebitelského úvěru speciálně upravena zákonem č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru.

Je to peněžní půjčka (nebo jiná forma financování) poskytovaná věřitelem (právnícká nebo fyzická osoba) ve prospěch spotřebitele (fyzická osoba) k financování jeho osobních potřeb, nákupu zboží nebo služeb.

Spotřebitelský úvěr je neúčelový (peníze na cokoliv) nebo účelový (např. na nákup automobilu, elektroniky, rekonstrukci bydlení, kde je potřeba doložit účel použití peněz).

Má řadu forem, a to od klasických hotovostních úvěrů, nákupy zboží na splátky, přes úvěrové (kreditní) karty, tzv. mikropůjčky až po hypotéky a jiné úvěry na bydlení.

Poskytovatelem úvěru jsou banky a licencované nebankovní instituce pod dohledem České národní banky (ČNB).

Splácení

obvykle probíhá v pravidelných měsíčních splátkách po stanovenou dobu.

Smlouva

musí obsahovat jasně definované podmínky, včetně úrokové sazby, celkové dlužné částky a roční procentní sazby nákladů (RPSN), která zahrnuje veškeré náklady spojené s úvěrem.

Spotřebitel je člověk, který jedná mimo rámec své podnikatelské činnosti či samostatného výkonu povolání. V podstatě lze říci, že spotřebitel je osoba, která jedná z pozice občana (ne z podnikání, či výkonu zaměstnání).

Mezi základní práva spotřebitele patří:

- **právo na předšmluvní informace-věřitel musí poskytnout jasné a srozumitelné informace o úvěru ještě před podpisem smlouvy,**
- **právo na odstoupení od smlouvy-spotřebitel může od smlouvy odstoupit do 14 dnů bez udání důvodu,**
- **právo na předčasné splacení-spotřebitel má právo úvěr kdykoli předčasně splatit, přičemž věřitel si může účtovat jen účelně vynaložené náklady (často zdarma nebo s minimálním poplatkem),**
- **omezení výše poplatků a sankcí-zákon stanovuje maximální výši smluvních pokut a úroků z prodlení, aby nedocházelo k predátorskému úvěrování.**

Od 1. 12. 2016 není možné v jakýchkoli spotřebitelských smlouvách (nejen ve smlouvách o spotřebitelském úvěru) sjednávat rozhodčí doložku (rozhodčí smlouvu), spory mezi stranami smlouvy již nesmí být rozhodovány rozhodci v rozhodčím řízení, ale jen prostřednictvím obecných soudů.

Uvažujeme-li o možnosti vzít si úvěr, nebo půjčku lze jen doporučit zjistit si dopředu informace a recenze o daném poskytovateli úvěru.

Úvěry, nebo půjčky získáváme z bankovního i nebankovního sektoru.

O serióznosti poskytovatele úvěru a podmínkách půjčky se dá také hodně zjistit z navrhované úvěrové smlouvy. Zkontrolujte si, zda smlouva obsahuje náležitosti – veškeré informace požadované zákonem o spotřebitelském úvěru. Pokud ne, ptejte se proč a žádejte jejich doplnění.

Když nám banka či jiná instituce opakovaně odmítne poskytnout úvěr či půjčku, měli bychom se nad tím určitě zamyslet. Na půjčku neexistuje automatický nárok.

Banka velmi důkladně zkoumá podmínky pro poskytnutí úvěru, či půjčky pro Vás tak, abyste mohli svůj závazek splácet a nedostali se do dluhových a dalších (např. soudních) potíží.

Po zamítavém přístupu banky není dobré volit půjčení od jiného nebankovního subjektu. Ten Vám sice může půjčit i bez nahlížení do registru a podrobného zkoumání vašich příjmů, ale pokud byste takový závazek uzavřeli, vystavujete se do budoucna velkým potížím při splácení půjčky, úvěru.

Zásadně není v pořádku reagovat na jakékoliv nabídky, ve kterých figurují směnky či šeky, stejně jako využívat nabídky poskytovatelů, kteří vyžadují, aby klienti telefonovali a vyřizovali úvěr přes předražené telefonní číslo.

Taková jednání jsou v přímém rozporu se zákonem o spotřebitelském úvěru a jsou jednoznačným dokladem neserióznosti daného subjektu.

Spory mezi věřiteli nebo zprostředkovateli a spotřebiteli při nabízení, poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru může rozhodovat také finanční arbitr na základě zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi.

SPRÁVA DLUHŮ

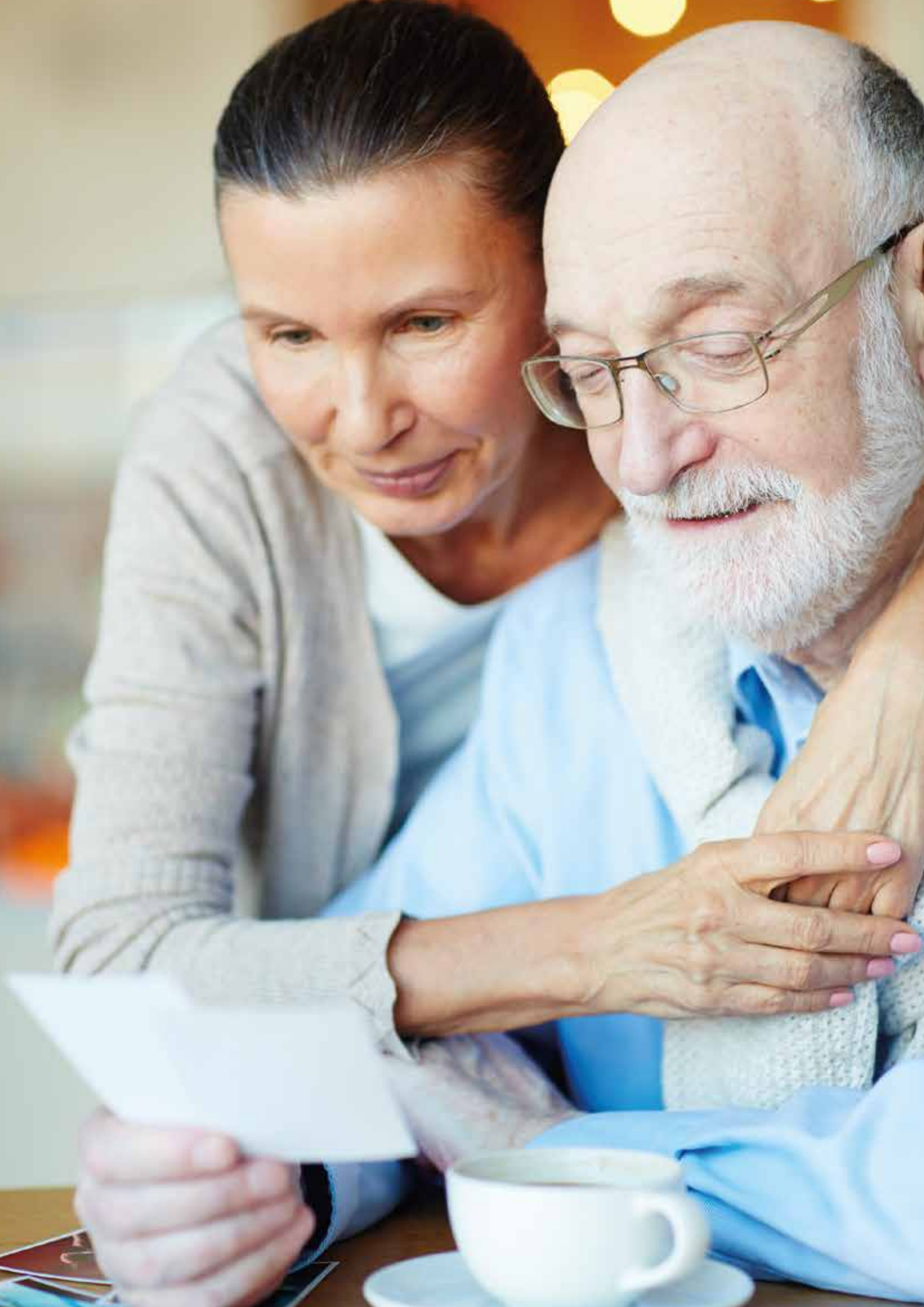
Když v měsíci nemáme dostatek příjmů a vznikne nám výdaj, či výdaje, který nejsme schopni zaplatit, nazýváme je **nezaplaceným dluhem**.

Pokud tento dluh hradíme novým závazkem - např. půjčkou – jedná se o tzv. dluhovou spirálu.

Do zadlužení se můžeme dostat z různých důvodů, ne pouze špatným hospodařením. Také např. v případech úmrtí, rozvodu, ztráty zaměstnání, ztráty domova, po úrazu, dlouhodobé nemoci apod.

V takové situaci je vždy dobré jednat a nenechat věci volně plynout s tím, že se to samo vyřeší. Řešením je jednání s věřitelem – s tím, komu dlužíme a uzavření splátkového kalendáře. Pokud je věřitel neochotný jednat, i tak můžeme sami splácet tak, jak můžeme podle svých schopností a možností.

Pokud věc s věřitelem nevyřešíme, může věřitel uplatnit právní normy k výkonu svého vlastnického práva. Tím je exekuce nebo výkon rozhodnutí.

1. Exekuce

Máte-li zpoždění např. se splátkou úvěru, může věřitel (ten, komu dlužíte) uplatnit vedle dluhu i určitou částku jako smluvní pokutu. Pokud nezaplatíte částku do daného termínu, může vaši pohledávku vymáhat soudně. V případě, že jsou nároky oprávněné, vydá příslušný soud rozhodnutí o zaplacení částky. Pokud vy jako dlužník nesplníte ve stanovené lhůtě dobrovolně, co vám soud uložil, stává se toto rozhodnutí podkladem pro exekuci, nebo výkon rozhodnutí (exekuční titul, titul pro výkon rozhodnutí).

Návrh na exekuci, nebo výkon rozhodnutí podává k soudu věřitel. Soud potom rozhodne o zahájení exekuce a pověří jejím výkonem soudního exekutora. V exekuci či výkonu rozhodnutí se z věřitele stává oprávněný a z dlužníka povinný.

Způsobů výkonu exekuce je několik. Nejčastějším způsobem provedení exekuce jsou srážky ze mzdy, nebo zabavení majetku (movitých věcí – s výjimkou věcí osobní a pracovní spotřeby).

Hrazení dluhů v exekuci je velmi nákladná záležitost, neboť k původnímu dluhu – jistě, se vymáhá i příslušenství – úroky z prodlení, smluvní úroky, smluvní pokuty, náklady oprávněného v nalézacím řízení, náklady oprávněného v exekučním řízení, náklady a odměny exekutorovi.

Pokud máte nejméně dva dluhy po splatnosti a nejste schopni je uhradit, můžete zvážit podání insolvenčního návrhu.

2. Insolvence

Smyslem insolvence je, aby osoba, která je předlužená a není schopná dlouhodobě hradit svoje závazky dostala možnost se oddlužit.

Jde o to, zbavit se nepříznivého finančního stavu – tzv. předlužení.

K tomu dojde, jestliže máme alespoň 2 dluhy po splatnosti a nejsme schopni je uhradit.

K nápravě této situace existuje zákonná možnost oddlužení v insolvenčním řízení. Jedná se také o osobní bankrot.

V insolvenčním řízení je dlužníkovi ustanoven insolvenční správce, jehož úkolem je v rámci možností dlužníkovu majetku a příjmů jeho insolvenci vyřešit-zpravidla tedy dojde ke zpeněžení majetku a z toho k poměrné úhradě dluhů věřitelů.

Oddlužení (osobní bankrot) je soudem řízený proces na základě insolvenčního zákona, který vyžaduje vysoký stupeň právních znalostí a především posouzení toho, zda dokážete splnit podmínky oddlužení. Posouzení Vaší konkrétní finanční situace a podání insolvenčního návrhu poskytují zdarma různé neziskové organizace. Advokáti pak za úplatu. **Za podání návrhu na insolvenci se účtuje položka 4.000,- Kč (s tím souvisí i příprava návrhu – až do podání k příslušnému soudu). Od října 2024 došlo v ČR ke změně insolvenčního zákona. Jedná se o novou právní úpravu – kdy je doba oddlužení zkrácena z původních 5 let na nynější 3 roky. Lhůta 3 roky platí pro fyzické, tak i pro právnické osoby.**

To znamená, že pokud splníte konkrétní podmínky oddlužení, které upravuje zákon, soud vás osvobodí od zbytku vašich nesplacených dluhů. O toto osvobození si musíte po splnění podmínek oddlužení zažádat.

3. Státní podpora

K úhradě pravidelných měsíčních výdajů můžeme využít pomoci od státu ČR.

Ta zahrnuje dávky státní podpory a dávky ve hmotné nouzi.

Stát občanům pomáhá s úhradou nákladů na bydlení a s krytím základních životních potřeb

Novelizace státních dávek v roce 2026

Česká republika přijala v roce 2025 sociální reformu. Jedná se o největší a nejrozsáhlejší změny sociálních dávek za posledních 30 let.

Systém je nyní ještě složený z několika samostatných stejně nebo obdobně zaměřených dávek státní sociální podpory a pomoci v hmotné nouzi, které se navzájem započítávají.

Pokud např. občan nemá dostatečný příjem k zajištění základních potřeb – bydlení, jídlo, vybavení domácnosti – dosud byl nucen podat žádosti o jednotlivé dávky zvlášť – nejdříve žádost o příspěvek na bydlení. Po vyřízení této žádosti mohl podat teprve žádost o doplatek na bydlení a žádost o příspěvek na živobytí.

Změny se týkají těchto dávek

– (nyní každá dávka samostatná žádost a samostatné správní řízení):

1 - přídavek na dítě

2 - příspěvek na bydlení

3 - příspěvek na živobytí a

4 - doplatek na bydlení.

Další sociální dávky – rodičovský příspěvek, porodné, pohřebné a mimořádná okamžitá pomoc – zůstávají beze změn.

Doposud chyběl prvek motivace k aktivnímu řešení vlastní životní situace. Nově se podporuje aktivita a snaha se o sebe postarat.

Cílem reformy je také vyloučit pasivitu lidí a pouhé čekání na dávky.

Nově je systém vytvořen cíleně, automaticky, digitálně a motivačně.

Pro přiznání dávky bude nově také požadováno splnění zákonných podmínek:

- existence práce či její hledání, či hledání lépe placené práce,
- řádná péče o nezletilé děti, včetně kvalitní docházky do školy.

Podmínka existence práce, či její hledání se nebude používat například u starobních důchodců, či invalidních důchodců, kde nelze uplatnit bonus za pracovní aktivitu (systém nemůže klást důraz na práceschopnost u této skupiny obyvatel, ale dokáže tyto lidi stabilizovat z pohledu nákladů na bydlení nebo pokrytí životních potřeb).

Příjmový a majetkový test adresně pomůže rodině s náklady → složky nové dávky (dítě, bydlení, živobytí a pracovní bonus).

Změny se týkají těchto dávek

– (nyní každá dávka samostatná žádost a samostatné správní řízení):

Po změně se bude podávat pro 1 domácnost pouze 1 žádost, což představuje 1 správní řízení.

Nová dávka byla zavedena v České republice od 1. října 2025.

Dávka státní sociální pomoci (DSSP) je hovorově označována jako „superdávka“.

Jedná se o sociální reformu, která sjednocuje 4 dříve samostatné dávky do jedné, a to:

- příspěvek na bydlení,
- přídavek na dítě,
- příspěvek na živobytí,
- doplatek na bydlení.

Hlavní cíle a charakteristika superdávky:

Snížení administrativní zátěže.

Místo podávání 4 samostatných žádostí stačí nově podat pouze 1 žádost online, nebo osobně na Úřadu práce.

Cílení pomoci

Dávka je určena pro domácnosti s nízkými příjmy, které potřebují pomoc s úhradou nákladů na bydlení, živobytí a výchovu dětí.

Motivace k práci

Reforma klade důraz na motivaci k soběstačnosti a zahrnuje pracovní bonus pro aktivní osoby.

Složky dávky

Samotná superdávka se skládá ze čtyř složek: na bydlení, na živobytí, bonusu na dítě a pracovního bonusu.

Nárok na tuto dávku a její konkrétní výše závisí na příjmech, nákladech na bydlení a dalších specifických podmínkách dané domácnosti, přičemž se zohledňují i určité úspory.

FINANČNÍ OCHRANA

Finanční ochranu realizujeme stanovením jasných cílů, vytvořením přehledu o svých příjmech a výdajích, a sestavením finančního plánu. Důležité je také pravidelně své plány kontrolovat a aktualizovat.

Podstatné je vytvoření finančního polštáře-neboli nouzového fondu, doplněného pojištěním majetku i osoby a rozumným investováním.

Finanční analýza a plánování

- uděláme si přehled-sepíšeme si všechny své příjmy a výdaje (včetně bydlení, jídla, dopravy, splátek a volnočasových aktivit), a tím zjistíme, kolik utrácíme,
- stanovíme si cíle a určíme si, čeho chceme dosáhnout (např. koupě bytu zajištění na stáří, dovolená) a v jakém časovém horizontu,
- sestavíme si plán na základě analýzy a cílů vytvoříme plán, který nám pomůže dosáhnout našich cílů.

Finanční rezerva

- vytvoříme si finanční polštář – tzv. nouzový fond pro nečekané události, dobré je odkládat kolem 10% svých příjmů na oddělený účet.

Zhodnocení úspor

- volné peníze si můžeme uložit na termínovaný účet, kde získáme garantovaný úrok.

Pojištění a ochrana majetku

- životní pojištění-zajistíme se pro případ nemoci nebo úrazu, kdy nebudeme moci pracovat,
- neživotní pojištění - (dům, byt, auto) a úrazové či cestovní pojištění chrání náš majetek před nečekanými událostmi,
- každoročně kontrolujeme své pojistné smlouvy, abychom se vyhnuli podpojištění.

Investování a řízení rizik

- peníze, které máme navíc, můžeme investovat pro ochranu před inflací a pro dosažení vyšších výnosů,
- hledáme způsoby, jak zvýšit své příjmy a zároveň omezit zbytečné výdaje.

Konzultace s odborníkem

- pokud si nevíme, jak postupovat, můžeme požádat o pomoc kvalifikovaného finančního poradce-pomůže nám s analýzou situace, plánováním a výběrem vhodných produktů.

